

Motion till riksdagen 2016/17:3235

av **Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD)**

Krafttag mot bedrägerier

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera en starkt förmåga inom polisorganisationen att utreda bedrägeribrott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över antalet id-handlingar och kvaliteten på dessa för att på så vis minska möjligheten att utnyttja annans identitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om ökad samordning och information mellan myndigheter i arbetet mot id-intrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga myndigheternas underrättelseskyldighet vid misstanke om felaktig utbetalning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bidragsbrottslagen bör ändras till att omfatta felaktiga utbetalningar till företag och organisationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Bedrägerier är ett vanligt förekommande brott. Enligt Brå anmäldes cirka 185 000 bedrägeribrott år 2015. Det vanligaste är att det handlar om någon form av bedrägeri via internet, vilka utgör 44 procent av de anmälda brotten. Enligt Brå har de anmälda bedrägeribrotten mer än tredubblats (+223 procent) under den senaste tioårsperioden. Polisens senaste siffror visar att antalet anmälda bedrägeribrott har ökat med över 20 procent under årets första sju månader. Enligt polisen har antalet anmälda datorbedrägerier ökat med 78 procent under samma tid, jämfört med samma period förra året.

Internetanvändandet i samhället har ökat vilket har lett till många positiva effekter. Det har dock också fått till följd att en ny arena har öppnat upp sig för kriminalitet. Den teknologiska utvecklingen i kombination med anonymiteten i användandet gör att

kontroll och kartläggning av de brott som sker online är svåra att hantera. Möjligheten att kunna begå brott från ett långt avstånd samt att slippa möta den utsatte öga mot öga lockar många kriminella att begå den här typen av brott. Många bedrägerier kan spåras utomlands vilket minskar möjligheterna att klara upp brotten. Ökat internationellt polisiärt samarbete är därför viktigt för att kunna lagföra många av de som står bakom bedrägeribrottsligheten via internet.

I den nationella trygghetsundersökningen mäts utsattheten för brott hos personer mellan 16 och 79 år. När det gäller bedrägeri ställs följande fråga: Blev du som privatperson på ett brottsligt sätt lurad på pengar eller andra värdesaker under förra året (2014)? Som svar på frågan uppger 3,1 procent, vilket motsvarar ungefär 230 000 personer av befolkningen att de har blivit utsatta för den här typen av bedrägeri under 2014. Normalt sett är det en något större andel män än kvinnor som utsätts för bedrägeri, men 2014 är andelarna i princip lika stora (3,1 procent för män jämfört med 3,0 procent för kvinnor). Utsatthet för bedrägeri är relativt jämnt fördelat mellan åldersgrupperna men vanligast i åldersgruppen 45–54 år. Personer som är utrikesfödda eller har utrikesfödda föräldrar har en högre andel utsatta för bedrägeri jämfört med personer som är födda i Sverige och som har minst en inrikesfödd förälder. Särskilda insatser – exempelvis information och kunskapsinhämtning – kan minska utrikesföddas utsatthet för den här brottstypen.

Många av de brott som sker i dag handlar om bedrägerier som blir möjliga med hjälp av en kapad identitet. Gärningsmännen utnyttjar då någon annans identitet för att ta lån och/eller göra inköp på kredit från flera olika ställen. Brottsoffret får ägna mycket tid och möda åt att ringa runt till flera olika banker och näringsidkare. Riksdagen har beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om en brottsofferportal för personer som utsätts för id-kapningar eller bedrägerier. Förutom att få samlad information borde den drabbade också kunna spärra sina identitetsuppgifter på ett och samma ställe. Alliansen är angelägen om att regeringen agerar skyndsamt för att tillskapa en sådan brottsofferportal.

Riksdagen har beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om en ny straffbestämmelse som ska kunna tillämpas på systematiska fakturabedrägerier, så kallade bluffakturor. Brottet ska bara finnas i en grov form och benämnas grovt fordringsbedrägeri. Vi vill dessutom att försök och förberedelse till grovt fordringsbedrägeri kriminaliseras. Alliansen är angelägen om att regeringen agerar skyndsamt för att lägga fram ett förslag till riksdagen om att kriminalisera detta.

Telefonförsäljning ligger till grund för många bedrägeribrott som begås, framför allt mot äldre personer. Alliansregeringen tillsatte en utredning i oktober 2013 med uppgift att titta på problem i samband med telefonförsäljning av varor och tjänster. Utredaren fick i uppdrag att överväga och bedöma om konsumentskyddet i samband med telefonförsäljning behöver stärkas och vid behov föreslå åtgärder. Utredaren föreslog bland annat krav på skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning till konsumenter. Alliansen är angelägen om att finna lösningar för att stoppa bedrägerier kopplade till telefonförsäljning.

Polisorganisationens förmåga att utreda bedrägeribrott

Sedan 2008 har polisen ägnat ökade resurser åt utredning av bedrägeribrotten. Fortfarande finns dock enligt Brå en obalans mellan brottsvolymen och de tillgängliga utredningsresurserna. Polisens förmåga står med andra ord inte i paritet med antalet

brott som begås. Resultatet blir långa handläggningstider och kan leda till en press att snabbt lägga ned ärenden. Inrättandet av Nationellt bedrägericenter har haft till syfte att göra arbetet mot bedrägeribrotten mer effektivt och strukturerat. Brottsförebyggande rådet pekar även på att det skett förbättringar i rättsväsendets arbete mot bedrägerier. Antalet bedrägeribrott som leder till åtal har exempelvis ökat. Det är viktigt att den utvecklingen fortsätter och att polisen har de resurser man behöver för en effektiv brottsbekämpning. Allianspartierna vill förstärka polisen genom att utbilda och anställa minst 2 000 nya poliser de närmaste åren vilket torde underlätta även polisens arbete mot bedrägeribrott. Samtidigt måste hanteringen av stora utredningar effektiviseras i synnerhet när det gäller fakturabedrägerier och assistansbedrägerier.

Brottsförebyggande rådet (Brå) påpekar i sin rapport – Bedrägeribrottsligheten i Sverige – att äldre personer är en särskilt sårbar grupp för vissa typer av bedrägerier. Detta gäller i första hand vissa faktura- och kortbedrägerier. Kriminella individer riktar på detta sätt in sig mot en svag grupp i samhället. De utnyttjar människor – som på grund av ålder eller av andra skäl – har svårigheter att röra sig eller som har andra funktionsnedsättningar som ger sämre förutsättningar att kunna försvara sig mot den här typen av kriminalitet. I takt med att Sverige får ett ökande antal äldre är det viktigt att polisen stärker sin förmåga att skydda äldre från att utsättas för brott. Bedrägerier mot äldre utgör fortfarande en förhållandevis liten andel av den totala bedrägeribrottsligheten, men det är av stor vikt att stävja detta.

Brottsförebyggande rådet pekar på att det finns en uppfattning om att vissa viktiga kompetenser saknas inom polisens bedrägeriutredningsverksamhet. Det kan till exempel handla om personer med specialkompetens avseende välfärdsbedrägerier eller om kompetenser som behövs vid analyser av olika typer av bevisningsunderlag, bland annat revisorer. Polisen behöver alltså stärka och bredda sin kompetens på flera områden i syfte att säkerställa en mer effektiv brottsutredningskapacitet och även lägga större fokus på att förebygga och beivra bedrägeribrott mot äldre personer.

Många olika sorters identitetshandlingar

Det finns i dag cirka 15 godkända identitetshandlingar i Sverige. Dessa kan utfärdas av tre myndigheter – polisen, Skatteverket och Transportstyrelsen. Större banker kan utöver detta utfärda SIS-godkända id-kort (SIS = Swedish Standards Institute) åt sina kunder, och anställda vid vissa företag och myndigheter kan få SIS-godkända id-kort utfärdade av sina arbetsgivare. I Brås kartläggning av bedrägeribrottsligheten i Sverige nämns det stora antalet godkända identitetshandlingar i Sverige som ett problem då det gör det svårare att kontrollera identiteter och underlättar missbruk. I kartläggningen från Brå framgår bland annat att två åtgärder som efterfrågas från flera berörda myndigheter och delar av näringslivet är ett nationellt id-kort samt en central aktör, gärna en myndighet, som garanterar säkra identitetshandlingar. Vi anser att antalet godkända id-handlingar i Sverige snarast bör ses över, och så även kvaliteten på dessa, för att på så vis minska möjligheterna till utnyttjande av annans identitet.

Behov av samordning och informationsflöde mellan myndigheterna

I Brås kartläggning av bedrägeribrottsligheten i Sverige framkommer att det både i andra kartläggningar och i Brås intervjuer har betonats att det är viktigt med en förbättrad samsyn på myndighetsnivå för att på ett tidigt stadium kunna förebygga identitetsmissbruk.

Det betonas också att det är av vikt för myndigheterna att tänka utifrån ett helhetsperspektiv och att de ska sträva efter ett effektivare sätt att utbyta information, om det finns en misstanke om att en identitet missbrukats. Det är viktigt att bland annat skapa en enhetlig tolkning av vilka uppgifter som får delas mellan myndigheter. Detta är något som saknas i dag. Vi anser att det därför behövs en utredning om ökad samordning och information mellan myndigheter i arbetet mot id-intrång för att underlätta det förebyggande arbetet.

Underrättelseskyldighet

Allianspartierna vill ta krafttag för att minska missbruk och fusk med bidrag och ersättningar. Underrättelseskyldigheten vid misstanke om felaktig utbetalning till enskilda som infördes 2008 inbegriper inte utbetalningar till juridiska personer då dessa fortfarande skyddas av sekretess. Bidragsfusk görs i allt större utsträckning i bolagsform vilket leder till att myndigheterna i många fall är bakbundna vid misstankar om bidragsbrott.

Underrättelseskyldigheten, som bland annat gäller Försäkringskassan, Skatteverket och Arbetsförmedlingen, omfattar i dagsläget inte heller socialtjänsten. För att säkerställa att fusk och missbruk som utförs av företag och organisationer fångas upp, och att även socialtjänsten har möjlighet att underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktigheter eller brott bör lagen ändras.

Bidragsbrottslagen

Bedrägerier mot våra gemensamma bidragssystem måste bekämpas både för att spara mångmiljonbelopp och för att bevara legitimiteten i systemen. Brottsförebyggande rådet har lyft stora problem med förfalskade intyg som kan leda till miljonutbetalningar över tid. Bedrägerier mot Försäkringskassan (assistansersättning), Arbetsförmedlingen (företagarstöd) och länsstyrelserna (statlig lönegaranti) uppgår till hundratusentals kronor eller till och med miljonbelopp per ärende.

Bidragsbrottslagen omfattar alla offentliga bidrag, ersättningar och lån för personligt ändamål som beslutas av Försäkringskassan, Premiepensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Men lagen om bidragsbrott omfattar inte företag och organisationer. Bidragsbrottslagen gäller endast utbetalningar av bidrag till enskilda individer. Det är viktigt att rätt verktyg finns för att säkerställa att bidragsfusk och missbruk som utförs av företag och organisationer kan stoppas. Även här bör lagen ändras.

Beatrice Ask (M)

Johan Hedin (C)

Andreas Carlson (KD)

Roger Haddad (L)